

SPIS TREŚCI

Przedmowa (<i>Andrzej Wituski</i>)	5
Wstęp	7
1. Badania nad przeszłością Poznania (<i>Jerzy Topolski</i>)	7
2. Prace nad obecną syntezą dziejów Poznania (<i>Jerzy Topolski</i>)	14
3. Źródła do dziejów Poznania (do 1793 roku) (<i>Stanisław Nawrocki</i>)	17
4. Nazwa Poznania (<i>Jerzy Topolski</i>)	29
5. Główne linie rozwojowe Poznania (do końca XVIII wieku) (<i>Jerzy Topolski</i>)	31
Część pierwsza. Poznań przed uzyskaniem praw miejskich (do 1253 roku)	
Rozdział I. Początki zasiedlania obszaru późniejszego Poznania (<i>Jan Żak</i>)	40
1. Osadnictwo schyłkowego paleolitu i mezolitu	40
2. Osadnictwo neolitu i początków epoki brązu	42
3. Osadnictwo o tendencjach formowania skupień wiejskich (rozwinęta i schyłkowa epoka brązu, początki epoki żelaza)	45
4. Formowanie się stabilnego osadnictwa epoki żelaza	47
5. Osadnictwo stałe (V/VI — połowa X wieku)	52
Rozdział II. Powstanie i rozwój grodu (<i>Zdzisław Kaczmarczyk</i>)	57
1. Usytuowanie grodu	57
2. Gród poznański a rozwój wczesnopiastowskiego państwa	59
3. Poznań ośrodkiem religii chrześcijańskiej	63
4. Problem stolicy państwa: Gniezno czy Poznań	66
5. Rozwój grodu. Procesy urbanizacyjne	67

Rozdział III. Najstarszy zespół osadniczy: gród, podgrodzie, okoliczne osady. Początki kultury chrześcijańskiej i jej uwarunkowania	72
1. Poznań jako gród rezydencjonalny i osada z kościołami (<i>Brygida Kürbis</i>)	72
2. Architektura przedromańska (<i>Andrzej Wędzki</i>)	79
3. Zniszczenie Poznania w latach 1037-1039. Kraków stolicą państwa (<i>Zdzisław Kaczmarczyk</i>)	89
Rozdział IV. Miasto przedlokacyjne: struktura, gospodarka, społeczeństwo, polityka (<i>Zdzisław Kaczmarczyk</i>)	90
1. Odbudowa po zniszczeniach lat 1037-1039. Rozwój miasta	90
2. Struktura ośrodka miejskiego	92
3. Społeczność miejska i władza	95
Rozdział V. Kultura wczesnego Poznania: twórcy, opiekunowie, uczestnicy (<i>Brygida Kürbis</i>)	101
1. Poznański krąg katedralny. Pismo i książka	101
2. Mnisi, kapelani, biskupi. Różne funkcje kleru	106
3. Krąg dworski i tradycja historyczna	112
4. Rycerstwo dzielnicowe. Fundacje i przywileje	117
5. W przededniu lokacji miasta	121
6. Nowa twórczość dziejopisarska	127
7. Wzrost oświaty w przekroju społecznym. Początki mieszczństwa	130
Rozdział VI. Poznań romański: architektura i sztuki plastyczne (<i>Andrzej Wędzki</i>)	134
1. Katedra romańska	134
2. Obiekty architektoniczne osad miejskich	139
3. Sztuki plastyczne	142
 <i>Część druga. Lokacja miasta. Poznań późnego średniowiecza</i>	
Rozdział VII. Lokacja miasta na lewym brzegu Warty w 1253 roku	146
1. Poznań u progu lokacji (<i>Anna Rogalanka</i>)	146
a. Na prawym brzegu Warty	146
b. Na lewym brzegu Warty	163
2. Ustrój miasta lokacyjnego (<i>Zdzisław Kaczmarczyk</i>)	183
3. Wytyczenie miasta lewobrzeżnego (<i>Anna Rogalanka</i>)	193
Rozdział VIII. Miasto późnośredniowieczne (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	209
1. Rozwój późnośredniowiecznego Poznania	209
2. Późnośredniowieczna konurbacja poznańska	217
a. Przestrzeń miejska	217
b. Miasto w murach	219
c. Miasto poza murami	226
d. Poznań prawobrzeżny	230

Rozdział IX. Zarząd miasta późnośredniowiecznego (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	233
1. Pan miasta i jego przedstawiciele	233
2. Samorząd miejski	237
3. Gospodarka gminy miejskiej	242
Rozdział X. Ludność Poznania od połowy XIII do XV wieku (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	245
1. Poznański stan mieszczański, Migracje	245
2. Struktura społeczna i zawodowa	253
3. Ludność poza jurysdykcją miejską	263
Rozdział XI. Rzemiosło i handel (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	269
1. Przesłanki wzrostu	269
2. Rzemiosło i jego związki z rynkiem	271
3. Handel dalekosiężny	275
Rozdział XII. Życie codzienne ludności. Kultura materialna (<i>Jacek Wiesiołowski</i>)	285
1. Rodzina mieszczańska	285
2. Opieka społeczna	288
3. Zabudowa mieszkalna i wyposażenie domu	291
4. Pożywienie	295
5. Ubiór mieszczański	298
6. Czas pracy i czas odpoczynku	303
7. Medycyna i higiena	305
Rozdział XIII. Kultura i społeczeństwo w późnym średniowieczu (<i>Jacek Wiesiołowski</i>)	310
1. Rozwój kultury miasta w XIII i XIV wieku i jego źródła	310
2. Mieszczański krąg kościelny	314
3. Kapitulny krąg kościelny	320
4. Krąg szlachecko-możnowładczy	326
5. Szkolnictwo	331
6. W kręgu uniwersytetów	338
7. Kultura prawnicza — sądy, kancelarie	343
8. Książka i biblioteki	350
9. Literatura, muzyka, nauki ścisłe	354
10. Świadomość i mentalność mieszczańska	363
Rozdział XIV. Sztuka gotycka w Poznaniu (<i>Alicja Karłowska-Kamzowa</i>)	370
1. Początki sztuki gotyckiej w Poznaniu	370
2. Drugi okres rozwoju sztuki gotyckiej w Poznaniu (1309-1386)	375
3. „Mieszczański” (późny) okres sztuki gotyckiej w Poznaniu	377
4. Sztuki plastyczne (późnogotyckie)	384

Część trzecia. Miasto renesansowe (XVI wiek do połowy XVII wieku)

Rozdział XV. Rozwój przestrzenny i struktura aglomeracji miejskiej w XVI i pierwszej połowie XVII wieku	394
1. Przekształcenia przestrzenne miasta w murach (<i>Witold Maisel</i>)	394
2. Rozwój zabudowy miejskiej poza murami. Powstawanie jurydyk (<i>Zofia Kulejewska</i>)	398
3. Ustrój prawny jurydyk (<i>Zofia Kulejewska</i>)	404
Rozdział XVI. Ustrój miasta. Stosunki prawne. Finanse i gospodarka komunalna (<i>Witold Maisel</i>)	410
1. Władze miejskie: trzy porządki. Udział cechów we władzach. Zależność od państwa	410
2. Urzędnicy obieralni, urzędnicy zawodowi, personel pomocniczy	413
3. Stosunki prawne. Prawo poznańskie. Organizacja sądownictwa poznańskiego. Nauka i znajomość prawa w Poznaniu	415
4. Dochody (z majątku miejskiego, z podatków, ceł i opłat, nadzwyczajne) na tle gospodarki komunalnej	421
5. Wydatki na tle gospodarki komunalnej	422
Rozdział XVII. Ludność Poznania w XVI i pierwszej połowie XVII wieku (<i>Stefan Abt</i>)	424
1. Analiza dotychczasowych ustaleń liczby ludności	424
2. Liczba gospodarstw domowych i budynków	428
3. Rozwój zaludnienia	432
4. Struktura społeczna i rozmieszczenie przestrzenne mieszkańców	434
5. Ruch wędrowniczy i naturalny w Poznaniu	438
6. Stosunki wyznaniowe i narodowościowe	446
7. Struktura zawodowa mieszkańców	449
8. Bogactwo i bieda mieszczan	451
Rozdział XVIII. Życie gospodarcze miasta (<i>Marian Drozdowski</i>)	455
1. Cechy charakterystyczne rozwoju gospodarczego	455
2. Rzemiosło i zakłady przemysłowe	456
3. Poznań ośrodkiem handlu międzynarodowego, regionalnego i lokalnego	468
4. Wsie i folwarki Poznania	472
5. Klęski elementarne	474
Rozdział XIX. Życie codzienne i kultura materialna (<i>Stefan Abt</i>)	476
1. Cechy charakterystyczne	476
2. Życie rodzinne	477
3. Mieszkania	478
4. Ubiory	482

5. Pożywienie	484
6. Praca i zabawa. Wydarzenia niecodzienne	486
7. Porządek, higiena i zdrowie	489

Rozdział XX. Wpływy reformacji w Poznaniu. Początki kontrreformacji (*Maria Danuta Łabędzka-Topolska*) 492

1. Początki reformacji w Poznaniu (luteranizm) i przeciwdziałanie Kościoła	492
2. Wzrost wpływów reformacji około połowy XVI wieku (bracia czescy, kalwinizm). Opieka szlachty. Tendencje do zjednoczenia wyznań	496
3. Trudności rozwoju ruchu reformacyjnego w Poznaniu	499
4. Wzrost kontrakcji Kościoła. Przybycie jezuitów do Poznania	501

Rozdział XXI. Życie umysłowe i rozwój kultury (*Maria Danuta Łabędzka-Topolska*) 504

1. Akademia Lubrańskiego i Kolegium Jezuickie. Seminarium Duchowne. Wyjazdy na studia	504
2. Szkolnictwo niższe	515
3. Życie naukowe	517
4. Literatura	528
5. Oficyny drukarskie i ich produkcja	533
6. Księgarze	538
7. Czytelnictwo	542
8. Życie muzyczne	551

Rozdział XXII. Sztuka renesansu i manieryzmu w Poznaniu (*Teresa Jakimowicz*) 559

1. Pytania badawcze. Cechy charakterystyczne	559
2. Urbanistyczny kształt Poznania a model miasta renesansowego	564
3. Sztuka do około 1540 roku	568
4. Sztuka lat 1540-1550	572
5. Sztuka lat 1550 — około 1580	575
6. Sztuka lat 1580 — około 1600	591
7. Sztuka lat 1600 — około 1650	595

Spis ilustracji 599